

Sygn. akt I A Ca 17/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Gulczyńska

Sędziowie: SA Jan Futro (spr.),

SA Piotr Górecki

Protokolant: st. sekr. sąd. Kinga Kwiatkowska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa J. G.

przeciwko (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 17 września 2014 r.

sygn. akt I C 388/14

1. oddała apelację;
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Piotr Górecki Małgorzata Gulczyńska Jan Futro

I A Ca 17/15

UZASADNIENIE

Powód J. G. w pozwie wniesionym w dniu 7 lutego 2014 r. skierowanym przeciwko (...)z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od pozwanej kwoty 402 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu.

W uzasadnieniu twierdził, że poniósł szkodę na skutek zawarcia przez pozwaną porozumienia z (...) SA z siedzibą w P., z dnia 18 listopada 2008 r., w ramach, którego pozwana zrzekła się z dniem 1 stycznia 2009 r. prawa do dysponowania lokalami mieszkalnymi, w tym lokalem zajmowanym przez powoda, położonym w P., os. (...). Na dochodzoną pozwem kwotę składają się kwota 300 000 zł tytułem odszkodowania za utratę ekspektatywy nabycia prawa własności powyższego lokalu na preferencyjnych zasadach i kwota 102 000 zł tytułem odszkodowania za utratę prawa najmu lokalu (prawa do lokalu z tytułu przydziału) na zasadach korzystniejszych od rynkowych.

Wyrokiem z dnia 17 września 2014 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanej 7 217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Powód J. G. jest emerytowanym oficerem Wojska Polskiego. Na podstawie decyzji nr (...) Garnizonowego Organu K.-Budowlanego w P. z dnia 18 maja 1976 r. powód uzyskał przydział kwatery stałej położonej w P. przy ul. (...) (obecnie os. (...)).

W 1986 r. zamierzał wbudować dom jednorodzinny. Po uzyskaniu decyzji właściwego organu o pozwoleniu na budowę inwestycji obejmującej jednorodzinny dom mieszkalny z garażem na działce nr (...) położonej w P. przy ul. (...) (obecnie ul. (...)) powód wystąpił do Wojskowego (...) Zarządu (...) w P. z wnioskiem o przyznanie pomocy finansowej w formie zaliczkowej. Decyzją nr (...) z dnia 16 września 1987 r. organ ten przyznał powodowi zaliczkowo pomoc finansową w kwocie 1.271.560 starych zł z przeznaczeniem na budowę domu jednorodzinnego.

Powód nie ukończył budowy domu, w związku, z czym przez szereg lat nie wnosił o wypłatę brakującej części przyznanej pomocy finansowej.

Decyzją nr (...) z dnia 18 sierpnia 1995 r. Szef Wojskowo (...) Zarządu (...) na podstawie § 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie zasad i trybu postępowania przy przyznawaniu pomocy finansowej na budownictwo mieszkaniowe, w związku z upływem w dniu 21 maja 1989 r. trzech lat od wydania pozwolenia na budowę, stwierdził, że powód uzyskał lokal mieszkalny w postaci domu jednorodzinnego położonego w P. przy ul. (...) i do tej pory nie zwolnił kwatery stałej przy os. (...). W decyzji stwierdzono również, że powód posiada uprawnienie do bezzwrotnej pomocy finansowej w wysokości 254,14 zł i zmieniono udzieloną zaliczkowo pomoc finansową na bezzwrotną, przyznając jednocześnie powodowi brakującą kwotę 126,98 zł w formie pomocy bezzwrotnej na budownictwo jednorodzinne. Powód odwołał się od powyższej decyzji, która została utrzymana przez Szefa (...) Zakwaterowania i Budownictwa we W. decyzją nr (...) z dnia 9 października 1995 r. Powyższą decyzją powód zaskarżył do Naczelnego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu, który wyrokiem z dnia 28 listopada 1996 r. stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji i poprzedzającej ją decyzji Szefa Wojskowo (...) Zarządu (...) w P.. W uzasadnieniu tego wyroku NSA wskazał, że w aktualnie obowiązujących przepisach ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP zamiana pomocy zaliczkowej na bezzwrotną, jako w istocie mająca charakter przyznania uzupełniającej pomocy finansowej, winna nastąpić w drodze umowy cywilnoprawnej, a nie decyzji administracyjnej.

W związku z tym wyrokiem Szef Wojskowego (...) Zarządu (...) w P. postanowieniem z dnia 27 czerwca 1997 r. nr (...) umorzył postępowanie w przedmiocie zamiany zaliczkowej pomocy finansowej na bezzwrotną. Jednocześnie strony podjęły rozmowy, mające na celu umowne uregulowanie kwestii zamiany charakteru wypłaconej zaliczki oraz wypłaty przez Wojskową Agencję Mieszkaniową, (jako organ właściwy do zawarcia takiej umowy) uzupełniającej części przyznanego wsparcia finansowego. Dyrektor Wojskowej Agencji Mieszkaniowej pismem z dnia 28 września 1998 r. przedstawił powodowi propozycję umowy, zgodnie, z którą pozwany zobowiązał się do wypłaty powodowi kwoty 126,82 zł tytułem wyrównania pomocy finansowej otrzymanej w formie zaliczkowej na podstawie decyzji z dnia 16 września 1987 r. w związku z upływem 3 lat od dnia wydania pozwolenia na budowę. Pomoc finansowa miała być ekwiwalentem pieniężnym w zamian za rezygnację z kwatery. Powód odmówił zawarcia takiej umowy, żądając jednocześnie wypłaty kwoty 160 000 zł tytułem wyrównania pomocy finansowej i to w zamian za ewentualne zwolnienie zajmowanej kwatery.

Na podstawie umowy darowizny z dnia 22 października 1998 r. powód wraz z żoną przeniósł własność nieruchomości położonej przy ul. (...) w P. na rzecz swojej córki A. D.. O fakcie tym poinformował pozwaną, a także w dniu 21 października 1998 r. dokonał wpłaty na konto pozwanej kwoty 127,16 zł tytułem zwrotu udzielonego wsparcia finansowego w formie zaliczkowej (po przeliczeniu na złotówki po denominacji). Pozwany nie uznał tego zwrotu i bezskutecznie podjął próbę złożenia wypłaconej przez powoda kwoty do depozytu sądowego z zastrzeżeniem, że kwota ta ma zostać wypłacona powodowi J. G..

W dniu 6 lutego 2004 r. powód złożył Dyrektora Oddziału Rejonowego Wojskowej Agencji Mieszkaniowej w P. wniosek o nabycie odrębnej własności kwatery (lokalu mieszkalnego) położonego na os. (...). Pismem z dnia 11 lutego 2004 r. Dyktor(...), ustosunkowując się do wniosku, poinformował J. G., że osoba zobowiązana do zwolnienia zajmowanej kwatery nie ma prawa do jej nabycia. Jednocześnie pozwany napomniął powoda o obowiązku zwolnienia, opróżnienia i przekazania do dyspozycji pozwanego zajmowanej kwatery. W kolejnych pismach pozwany poinformował powoda, że zwrot kwoty 127,16 zł nie wywołał żadnych skutków prawnych. Powód nie zamierzał opuszczać zajmowanego lokalu, uznając argumentację strony pozwanej za bezpodstawną.

W dniu 18 listopada 2008 r. Wojskowa Agencja Mieszkaniowa Oddział (...) w P. zawarła z (...) S.A. w P. porozumienie, na podstawie którego spółka przejęła od Agencji z dniem 1 stycznia 2009 r. lokale mieszkalne w budynkach na os. (...) w P. i uznała uprawnienia do zamieszkiwania w lokalach, przyznane przez organy wojskowe lub Agencję osobom wymienionym w załączniku nr 1 do porozumienia, jako uprawnienia wynikające ze stosunku najmu. Jednocześnie spółka zobowiązała się do sprzedaży lokali mieszkalnych na rzecz ich najemców na preferencyjnych zasadach określonych w ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa pod warunkiem uzyskania zgody Ministra Obrony Narodowej i Ministra Skarbu Państwa. Strony zastrzegły, że zobowiązanie to nie dotyczy lokali położonych na os. (...), a spółka przejmuje je do administrowania bez uznawania tytułu prawnego osób je zajmujących i bez zobowiązania do sprzedaży.

Pozwem z dnia 17 marca 2010 r. (...) S.A. z siedzibą w P. wniosły o nakazanie opuszczenia, opróżnienia i wydania przez J. G. i osoby z nim zamieszkujące lokalu mieszkalnego położonego w P. na os. (...). Wyrokiem z dnia 27 lipca 2010 r. Sąd Rejonowy Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w sprawie o sygn. akt I C 449/10 uwzględnił żądanie pozwu oraz orzekł, że osobom zamieszkującym w tym lokalu nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Apelacja pozwanych została oddalona przez Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 21 marca 2011 r. (sygn. akt XV Ca 1218/10). Orzekając w sprawie eksmisyjnej sądy obu instancji za podstawę rozstrzygnięcia przyjęły, że powód utracił uprawnienie do zajmowania kwatery (lokalu mieszkalnego) w związku z otrzymaniem pomocy finansowej na cele mieszkaniowe i był zobowiązany do przekazania tego lokalu do dyspozycji Wojskowej Agencji Mieszkaniowej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że nie było podstaw do uwzględnienia powództwa. Powód jako podstawę prawną swoich roszczeń wskazywał przepis art. 471 k.c., łącząc odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanej z faktem niewykonania zobowiązania do zbycia na jego rzecz lokalu mieszkalnego położonego na os. (...) po preferencyjnej cenie. Jednakże, przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że powód od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP był zobowiązany do zwrotu kwatery na rzecz Wojskowej(...), a zatem nie był osobą uprawnioną, w rozumieniu art. 56 tej ustawy do skorzystania z prawa pierwokupu lokalu kwaterunkowego na preferencyjnych warunkach. Pozwana nie była więc zobowiązana do zbycia powodowi lokalu i nie ponosi wobec niego odpowiedzialności kontraktowej z tytułu niewykonania ustawowego obowiązku sprzedaży prawa własności lokalu położonego w P., na os. (...).

Powodowi została przyznana pomoc finansowa w formie zaliczkowej (zwrotnej) na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych (Dz. U. Nr 19, poz. 121) oraz wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych zawartych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 marca 1984 r. w sprawie wysokości i zasad przyznawania pomocy finansowej na budownictwo mieszkaniowe osobom uprawnionym do osobnej kwatery stałej (Dz. U. Nr 17, poz. 80) i uzupełniającego to rozporządzenie zarządzenia Ministra Obrony Narodowej nr (...) z dnia 19 grudnia 1984 r. Stosownie do art. 26 ust. 1 tej ustawy osobie uprawnionej do osobnej kwatery stałej przysługuje pomoc finansowa z funduszu mieszkaniowego na uzyskanie lokalu mieszkalnego w spółdzielni budownictwa mieszkaniowego albo domu jednorodzinnego lub lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość z wyjątkiem nabycia lokalu (domu) od Państwa. Zgodnie zaś z § 2 ust. 1 cytowanego rozporządzenia Rady Ministrów pomoc z funduszu mieszkaniowego mogła być przyznana zaliczkowo przed opróżnieniem kwatery. W ust. 2 § 2 wskazano, że osoba, która skorzystała z pomocy finansowej, jest obowiązana opróżnić zajmowaną kwaterę najpóźniej w ciągu 2 miesięcy od dnia

uzyskania lokalu mieszkalnego (domu). Wspomniane przepisy w ogóle nie regulowały kwestii zwrotu przez osobę uprawnioną pomocy finansowej w formie zaliczkowej (zwrotnej). Sytuacja prawna zmieniła się wraz z wejściem w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie zasad przyznawania i wysokości pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego przez osoby uprawnione do osobnej kwatery stałej (Dz. U. Nr 16, poz. 53). Rozporządzenie to weszło w życie w dniu 22 lutego 1994 r. i derogowało poprzednio obowiązujące rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 marca 1984 r. Zgodnie z § 15 tego rozporządzenia pomoc finansowa w formie zaliczkowej (zwrotnej), przyznana na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów, która do dnia wejścia w życie rozporządzenia nie została zamieniona na bezzwrotną i została bez podstawy prawnej zwrócona przez osobę uprawnioną w nominalnej wysokości - podlega zwrotowi w kwocie obliczonej według zasad określonych w § 6 ust. 2-5, przyjmując koszt 1 m² powierzchni użytkowej obowiązujący w dniu wejścia w życie rozporządzenia. W okresie obowiązywania obydwu wskazanych rozporządzeń powód nie dokonał zwrotu kwoty stanowiącej równowartość udzielonej mu pomocy w formie zaliczkowej (zwrotnej). Nie wystąpił również z wnioskiem o uzupełnienie przyznanej mu pomocy finansowej do wysokości należnej w dniu nabycia zwiększonych uprawnień na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów oraz o zmianę przyznanej pomocy finansowej w formie zaliczkowej (zwrotnej) na bezzwrotną (§ 14 ust. 2 cytowanego rozporządzenia z dnia 17 stycznia 1994 r.). Sąd Okręgowy podkreślił, że powód nie mógł skutecznie wystąpić z wnioskiem o dokonanie takiej zamiany, gdyż w okresie 3 lat od wydania pozwolenia na budowę domu jednorodzinnego nie zakończył budowy. Do zmiany pomocy zaliczkowej zwrotnej na bezzwrotną nie doszło również do końca 1995 r. na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez Szefa Wojskowego (...) Zarządu (...), gdyż decyzja ta wydana w oparciu o § 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie zasad i trybu postępowania przy przyznawaniu pomocy finansowej na budownictwo mieszkaniowe została uchylona, jako sprzeczna z prawem. Wskazane rozporządzenie wskazywało bowiem, że pomoc mogła być udzielana na podstawie umowy, a nie decyzji administracyjnej.

Z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o Zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (z dniem 10 sierpnia 1995 r.), która uchyliła poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 20 maja 1976 r., odpadła prawnie skuteczna możliwość zachowania uprawnień do osobnej kwatery stałej poprzez zwrot udzielonej pomocy finansowej. Art. 93 ust. 3 tej ustawy uchylił bowiem cytowane wyżej rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r., w tym także § 15 stanowiący o możliwości rozliczenia pomocy mieszkaniowej w formie zaliczkowej. Zgodnie zaś z art. 41 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. żołnierz zawodowy i osoby wspólnie z nim zamieszkujące są obowiązane przekazać do dyspozycji Agencji dotychczas zajmowaną kwaterę, jeżeli żołnierz otrzymał pomoc finansową na budownictwo mieszkaniowe, udzieloną na podstawie dotychczasowych przepisów; przepis art. 47 ust. 8 stosuje się odpowiednio. Przywołany przepis art. 47 ust. 8 stanowił, że zwrot ekwiwalentu pieniężnego w innych wypadkach niż określone w ust. 7 (który to wypadek nie znajdował zastosowania w sprawie) nie daje osobie, która z niego skorzystała, prawa do przydziału kwatery, choćby nawet żołnierz został przeniesiony do innej miejscowości. W świetle przywołanych regulacji nie może budzić wątpliwości, że powód wraz z wejściem w życie nowej ustawy utracił bezpowrotnie prawo do zakwaterowania w lokalu mieszkalnym znajdującym się w dyspozycji Wojskowej Agencji Mieszkaniowej. Zatem dokonana przez powoda w 1998 r. wpłata na rachunek bankowy pozwanego kwoty stanowiącej równowartość zaliczki była bezskuteczna i nie mogła prowadzić do odzyskania przez niego tytułu prawnego do spornego mieszkania. Wynika to wprost również z treści obowiązującego od dnia 1 lipca 2010 r. przepisu art. 21 ust. 6 pkt 4 cytowanej ustawy, w którym postanowiono, że żołnierzowi zawodowemu nie przysługuje prawo do zakwaterowania, jeżeli on lub jego małżonek, z zastrzeżeniem ust. 10 otrzymał pomoc finansową wypłaconą w formie zaliczkowej lub bezzwrotnej do dnia 31 grudnia 1995 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu sił zbrojnych. W przepisie tym przesłanką do ustalenia utraty tytułu prawnego do lokalu jest fakt nie tyle wykorzystania pomocy finansowej, co jedynie fakt jej otrzymania i to bez względu na to, czy miała ona formę zaliczkową (zwrotną), czy bezzwrotną.

Sąd Okręgowy podkreślił, że powód na podstawie art. 87 ust. 3 mógł domagać się zamiany zaliczkowej pomocy finansowej na bezzwrotną według zasad i stawek, które obowiązywały w dotychczasowych przepisach na dzień upływu trzech lat od dnia otrzymania tego pozwolenia i w ten sposób uzyskać stosowne uzupełnienie pomocy finansowej.

Powód świadomie z tej możliwości nie skorzystał, co jednak w świetle przytoczonych wyżej unormowań nie może prowadzić do „odrodzenia” jego prawa do lokalu kwaterunkowego.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu - wskazując, co się na nie składa - Sąd Okręgowy powołał przepis art. 98 k.p.c.

Od wyroku tego apelację wniósł powód, zaskarżając go w całości i zarzucając:

I. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 93 ust. 3 w zw. z art. 94 ust. 1 i 2 ustawy o z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 86 poz. 433) poprzez ich błędną wykładnię przejawiającą się w przyjęciu, iż w/w ustawa weszła w życie z dniem 10 sierpnia 1995 r. i z tym też dniem jako sprzeczne z ustawą uchylone zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r., podczas gdy z dniem 10 sierpnia 1995 r. w/w ustawa weszła w życie jedynie w części, a prawidłowa wykładnia przepisów ustawy w sposób jednoznaczny prowadzi do konkluzji, iż do dnia 1 stycznia 1996 r. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. nie było sprzeczne z ustawą i utraciło moc obowiązującą dopiero z dniem 1 stycznia 1996, a uchybienie to skutkowało pominięciem przy dokonywaniu ustaleń faktycznych i nierozważeniem oceny skutków prawnych zdarzeń mających miejsce w okresie pomiędzy 10 sierpnia 1995 r. a 1 stycznia 1996 r., a w konsekwencji błędnym przyjęciu, iż powód na skutek wejścia w życie w/w ustawy utracił prawo do wskazanego w pozwie lokalu mieszkalnego;
- art. 41 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poprzez jego bezpodstawne zastosowanie prowadzące do naruszenia zasady nieretroakcji ustawy i przyjęcie, iż przepis ten znajdzie zastosowanie również do stanów w całości ukształtowanych pod rządami wcześniej obowiązującej ustawy, a za taki stan uznać należy sytuację, w której przed 1 stycznia 1996 r. powód otrzymał zaliczkową pomoc finansową, ale z niej nie skorzystał oraz w okresie tym zażądał umożliwienia mu zwrotu pomocy zaliczkowej, ale organy kwaterunkowe odmówiły mu możliwości zwrotu pomocy;
- art. 21 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2010 r. (strona 13 uzasadnienia wyroku) poprzez jego bezpodstawne zastosowanie i przyjęcie, że powodowi nie przysługuje prawo do zakwaterowania, mimo iż przepis w przywołanym przez Sąd I instancji brzmieniu wszedł w życie już po powstaniu szkody i nie może mieć żadnego wpływu na ocenę zasadności roszczenia dochodzonego pozwem;

I. naruszenie przepisów prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

- art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność wartości ekspektatywy nabycia prawa własności lokalu numer (...) położonego w P. na os. (...) oraz wartości prawa do korzystania z lokalu na warunkach odbiegających od rynkowych, mimo iż okoliczności wskazane w tezie dowodowej są istotne dla sprawy, albowiem pozwalają na określenie wysokości szkody, a jednocześnie ustalenie tych okoliczności wymaga wiadomości specjalnych, a uchybienie to miało istotny wpływ na wynik postępowania, albowiem uniemożliwiło wykazanie wysokości wyrządzonej powodowi szkody;
- art. 227 k.p.c. poprzez nieustalenie na podstawie przeprowadzonych dowodów z dokumentów, iż powód w treści odwołania od decyzji z dnia 18 sierpnia 1995 r. nr 93/ (...) /95 zażądał umożliwienia zwrotu pomocy zaliczkowej oraz, iż możliwości zwrotu pomocy powodowi odmówiono decyzją nr (...) z dnia 9 października 1995 r., a okoliczności te w ocenie strony powodowej przesądzały o tym, iż zdarzenia dot. udzielenia i zwrotu pomocy miały miejsce przed wejściem w życie przepisów rozdziałów 4-6 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

W konsekwencji powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanej kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się niezasadna.

Zakres kognicji Sądu drugiej instancji wyznacza treść art. 378 § 1 k.p.c., który stanowi, iż Sąd ten rozpoznaje sprawę w granicach apelacji. Jak przyjął Sąd Najwyższy orzekający w składzie 7 sędziów w uchwale z dnia 31 stycznia 2008 r. III CZP 49/07 sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. (OSNC 2008/6/55).

W sprawie niniejszej zarzuty naruszenia prawa procesowego są niezasadne. Brak dokonania w stanie faktycznym sprawy ustalenia, że powód w treści odwołania od decyzji z dnia 18 sierpnia 1995 r.(...) (...) /95 zażądał umożliwienia zwrotu pomocy zaliczkowej oraz, iż możliwości zwrotu pomocy powodowi odmówiono decyzją nr (...) z dnia 9 października 1995 r. nie narusza art. 227 k.p.c. Powyższe okoliczności nie mają decydującego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, zatem brak ustaleń w powyższym zakresie nie mógł mieć wpływu na jego treść. Niezasadny jest również zarzut błędnego oddalenia wniosku powoda o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność wartości ekspektatywy nabycia prawa własności lokalu numer (...) położonego w P. na os. (...) oraz wartości prawa do korzystania z lokalu na warunkach odbiegających od rynkowych. W okolicznościach sprawy prawidłowo Sąd Okręgowy uznał, że zebrane dowody z dokumentów są wystarczające do rozstrzygnięcia sprawy. Dopuszczenie przedmiotowego dowodu z opinii biegłego prowadziłyby w tej sytuacji jedynie do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania i zwiększenia jego kosztów.

Przechodząc do oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego, należy przyznać rację skarżącemu, że z dniem 10 sierpnia 1995 r. weszła w życie jedynie część przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (tekst pierwotny Dz. U. z 1995 r. nr 86, poz. 433). Zgodnie z art. 94 ust. 1, ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z zastrzeżeniem ust. 2, stanowiącego, że przepisy rozdziałów 4-6 oraz art. 86-91 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1996 r. Słusznie też zauważył skarżący, że przepis art. 93 ust. 3 w pierwotnym brzmieniu stanowił, iż dotychczasowe przepisy wykonawcze zachowują moc do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy, jeżeli nie są z nią sprzeczne, z zastrzeżeniem ust. 2 (dotyczącego równoważnika pieniężnego). W konsekwencji, prawidłowe jest stanowisko apelującego, że z dniem 10 sierpnia 1995 r. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. nie utraciło mocy obowiązującej. Rozporządzenie to zostało uchylone z dniem 27 stycznia 1996 r.

Powyższe nie ma jednak wpływu na ocenę, że rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego odpowiada prawu. Przyznanie powodowi decyzją z dnia 16 września 1987 r. zaliczkowo pomocy finansowej w kwocie 1 271 560 zł (przed denominacją) z przeznaczeniem na budowę domu jednorodzinnego nastąpiło w trybie i na zasadach określonych zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej Nr 63/MON z dnia 19 grudnia 1984 r. (Dz. Rozkazów MON 1984 r., poz. 78), wydanym na podstawie § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 marca 1984 r. w sprawie wysokości i zasad przyznawania pomocy finansowej na budownictwo mieszkaniowe osobom uprawnionym do osobnej kwatery stałej (Dz. U. Nr 17, poz. 80).

Rozporządzenie to w § 1 wskazywało, że pomoc finansowa udzielana jest celem uzyskania osobie uprawnionej do kwatery stałej lokalu spółdzielczego względnie budowę domu jednorodzinnego lub lokalu albo jego nabycie czy spłatę zobowiązań związaną z nabyciem takiego lokum.

Zgodnie z § 3 ust. 3 tego rozporządzenia osoba, która skorzystała z takiej pomocy jest obowiązana opróżnić zajmowaną kwatere najpóźniej w ciągu dwóch miesięcy od dnia uzyskania lokalu mieszkalnego (domu).

Precyzując przepisy Rozporządzenia, § 20 ust. 1 cyt. zarządzenia stanowił, że jeżeli osoba uprawniona uzyskała dom jednorodzinny lub spółdzielczy lokal mieszkalny, a nie zwolniła osobnej kwatery stałej w obowiązującym terminie wraz z wszystkimi wspólnie zamieszkałymi osobami, wszczyna się postępowanie o przymusowe opróżnienie kwatery, niezależnie od egzekwowania zwrotu przyznanej pomocy finansowej.

Zgodnie z § 20 ust. 2, zbycie (sprzedaż, darowizna) domu jednorodzinnego lub własnościowego prawa do spółdzielczego lokalu mieszkalnego przed opróżnieniem kwatery nie wstrzymuje postępowania określonego w ust. 1.

W myśl § 10 ust 3 pkt 2 wykonującego te przepisy zarządzenia 19 grudnia 1984 r. budowa winna zostać zakończona najdalej w terminie 3 lat od uzyskania pozwolenia na budowę tj. w niniejszym przypadku 21 maja 1989 r. Z upływem tego terminu powód utracił prawo do zajmowanej kwatery. I jak prawomocnie przesądziły Sądy Rejonowy i Okręgowy nigdy go nie odzyskał.

Utrata prawa, którą wskazuje powód nie nastąpiła, zatem dopiero na skutek porozumienia pozwanej z (...) Zakładami

Zauważyć też można, że przyjmując wspomnianą pomoc finansową powód godził się na utratę prawa do kwatery.

Nadto jak wynika z treści uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1996 r. (...) (...) zarządzenie Ministra Obrony nie znajdowało uzasadnienia prawnego gdyż zostało wydane bez podstawy prawnej. Natomiast Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 marca 1984 r. w sprawie wysokości i zasad przyznawania pomocy finansowej na budownictwo mieszkaniowe osobom uprawnionym do osobnej kwatery stałej (Dz. U. Nr 17, poz. 80) nie regulowało szczegółowo kwestii m.in. zasady ustalania powierzchni i kosztu 1 m² kwatery dla obliczenia wysokości pomocy finansowej (§ 10), zasady obliczania jej wysokości (§ 12), zasady przyznawania pomocy finansowej w formie zaliczkowej (§ 15), zamiany pomocy finansowej z zaliczkowej na bezzwrotną (§ 18-22) regulowanych we wskazanym zarządzeniu.

Natomiast niewątpliwie obowiązujący j jednoznacznie brzmiący przepis ustawy z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych (Dz. U. Nr 19, poz. 121) w art. 28 ust 1 pkt 1 stanowił, że żołnierz zawodowy, który skorzystał z pomocy finansowej z funduszu mieszkaniowego obowiązany jest zwolnić osobną kwatere stałą. Jedyną przesłanką utraty prawa do lokalu przewidzianą w ustawie jest zatem przyznanie żołnierzowi pomocy, jaką uzyskał powód.

Odnosząc się do kwestii zwrotu pomocy wskazać można, że warunki dotyczące zarówno zamiany pomocy zwrotnej na bezzwrotną jak i możliwość zwrotu tej pomocy przez osobę uprawnioną regulował przepisy zarządzenia Ministra Obrony Narodowej (...) z dnia 19 grudnia 1984 r. (których legalność zakwestionowano).

Zgodnie z § 17 ust. 1 cyt. zarządzenia, osoba, która otrzymała zaliczkową pomoc finansową obowiązana jest ją zwrócić w wysokości przyznanej w razie: nie opróżnienia osobnej kwatery stałej wraz z wszystkimi wspólnie zamieszkałymi osobami w ciągu 2 miesięcy od dnia uzyskania mieszkania, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w innym terminie określonym przez organ, który przyznał pomoc finansową (pkt 1), wystąpienia ze spółdzielni mieszkaniowej albo odstąpienia do budowy lub modernizacji domu jednorodzinnego (pkt 4). Nie zwróconą dobrowolnie pomoc finansową egzekwuje się na podstawie złożonych weksli gwarancyjnych.

Stosownie do § 17 ust. 2 cyt. zarządzenia, o okolicznościach określonych w ust. 1 pkt 2 - 4 osoba uprawniona jest obowiązana powiadomić organ, który przyznał pomoc finansową.

Z kolei § 18 cyt. zarządzenia regulował zasady zamiany pomocy finansowej z zaliczkowej na bezzwrotną. Stanowił on, w punkcie 2, iż pomoc finansową przyznaną w formie zaliczkowej zamienia się na bezzwrotną i uzupełnia według przysługujących uprawnień - na budowę, modernizację lub wykończenie domu jednorodzinnego – do wysokości wynikającej z uprawnień oraz kosztu 1m² powierzchni użytkowej kwatery na dzień określony w § 10 ust. 3 pkt 2 i 3. § 10 ust. 3 pkt 2 przewidywał, że koszt 1 m² powierzchni użytkowej kwatery ustala się na dzień powiadomienia właściwego organu o zakończeniu budowy, nie później jednak niż na dzień, w którym upłynęły 3 lata od daty uzyskania pozwolenia na budowę domu jednorodzinnego.

W niniejszej sprawie bezspornym jednak było, że do dnia wejścia w życie (22 lutego 1994 r.) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie zasad przyznawania i wysokości pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego przez osoby uprawnione do osobnej kwatery stałej (Dz. U. nr 16 poz. 53), powód pomimo udzielenia mu pomocy finansowej decyzją z 16 września 1987 r. w formie zaliczkowej nie zakończył budowy domu i nie zwolnił zajmowanej kwatery stałej. Powód nie zawiadomił też organu, który przyznał mu pomoc finansową o odstąpieniu od budowy domu jednorodzinnego w trybie przepisu § 17 pkt 4 cyt. wyżej zarządzenia Nr 63/MON.

Jak wynika z treści odwołania powoda z dnia 25 sierpnia 1995 r. od decyzji z 18 sierpnia 1995 r. o zamianie zaliczkowej pomocy finansowej na bezzwrotną, powód dopiero wówczas wniósł o uchylenie tej decyzji w całości i wydanie nowej decyzji zezwalającej na zwrot udzielonej zaliczki pomocy finansowej (z dnia 16 września 1987 r.) zwaloryzowanej według obowiązujących przepisów i rozłożenie jej na 10-12 stosownych rat. Swoją prośbę powód uzasadnił tym, że nie jest w stanie zakończyć rozpoczętej budowy domu jednorodzinnego w roku bieżącym (1995), jak również nie ma pewności jej zakończenia w roku przyszłym (1996) ze względu na brak środków finansowych (k. 32).

W uzasadnieniu decyzji z 9 października 1995 r., utrzymującej w mocy zaskarżoną przez powoda decyzję z 18 sierpnia 1995 r., wskazano, że powód pozwolenie na budowę domu jednorodzinnego uzyskał 21 maja 1986 r. zatem w dniu 21 maja 1989 r. upłynął okres 3 lat od daty uzyskania pozwolenia na budowę. Wskazano, że nie można uwzględnić wniosku odwołującego się w zakresie zwrotu zaliczkowej pomocy finansowej, gdyż byłoby to naruszeniem przepisu § 17 ust. 1 pkt 4 powołanego wyżej zarządzenia nr 63/MON dopuszczającego jej zwrot tylko w przypadku odstąpienia od budowy, co w okresie obowiązywania tego zarządzenia (do 21 lutego 1994 r.) nie nastąpiło. Obecne rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie zasad przyznawania i wysokości pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego przez osoby uprawnione do osobnej kwatery stałej (Dz. U. nr 16 poz. 53) nie przewiduje już takiej możliwości rozliczenia się z pomocy finansowej (k. 31).

Jak wynika z treści rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994 r. w sprawie zasad przyznawania i wysokości pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego przez osoby uprawnione do osobnej kwatery stałej (Dz. U. nr 16 poz. 53), przepisy te przewidywały możliwość dokonania uzupełnienia pomocy finansowej udzielonej w formie zaliczkowej (zwrotnej), przyznanej na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów (§ 14).

Natomiast § 15 cyt. rozporządzenia przewidywał, że pomoc finansowa w formie zaliczkowej (zwrotnej), przyznana na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów, która do dnia wejścia w życie rozporządzenia nie została zamieniona na bezzwrotną i została bez podstawy prawnej zwrócona przez osobę uprawnioną w nominalnej wysokości – podlega zwrotowi w kwocie obliczonej według zasad określonych w § 6 ust. 2-5, przyjmując koszt 1 m² powierzchni użytkowej obowiązujący w dniu wejścia w życie rozporządzenia. Powód nie zwrócił jednak przyznanej mu pomocy zaliczkowej w nominalnej wysokości w czasie obowiązywania powyższego rozporządzenia, lecz kwotę nominalną udzielonej mu pomocy zwrócił dopiero w roku 1998, już po wejściu w życie wszystkich przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Samo tylko zwrócenie się przez powoda w odwołaniu „o wydanie nowej decyzji zezwalającej na zwrot udzielonej zaliczki pomocy finansowej, zwaloryzowanej według obowiązujących przepisów i rozłożenie jej na 10-12 stosownych

rat” nie mogło wywołać skutku w postaci zachowania prawa do kwatery. Przepisy rozporządzenia nie wskazują na dopuszczalność wydania decyzji administracyjnej zgodnie z żądaniem powoda. Kwestia zwrotu pomocy udzielonej w formie zaliczkowej mogła być natomiast przedmiotem postępowania sądowego. Sprawa o zwrot pomocy finansowej na uzyskiwanie lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego, otrzymanej pod rządem rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 marca 1984 r. przez osoby uprawnione do osobnej kwatery stałej, dotyczy stosunków z zakresu prawa cywilnego, a więc jest sprawą cywilną (art. 1 k.p.c.). Przemawia za tym argument, że zwrot pomocy finansowej, w istocie równowartości kwoty otrzymanej w ramach pomocy, nie może być uznany za świadczenie publicznoprawne, a żądanie zwrotu kwoty pieniężnej ma charakter ściśle majątkowy, zachodzą więc typowe elementy stosunku cywilnoprawnego (por. uchwałę SN z dnia 31 stycznia 1996 r. III CZP 3/96, OSNC 1996/5/66). Konsekwentnie też stwierdzić trzeba, że zwrot w 1998 r. kwoty udzielonej pomocy w wysokości nominalnej nie mógłby być uznany za spełnienie świadczenia w rozumieniu zwrotu udzielonej pomocy. Założenie bowiem, że zapłata sumy nominalnej świadczenia pieniężnego stanowi spełnienie świadczenia i jest właściwym sposobem wykonania zobowiązania (art. 354 k.c.) jest nieuzasadnione w przypadku zwrotu świadczeń podlegających waloryzacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 września 2011 r. V CNP 74/10 – LEX nr 960545 i powołane tam orzecznictwo)

Przepisy powyższego rozporządzenia z 17 stycznia 1994 r. dawały możliwość przyznania pomocy uzupełniającej osobom, którym przyznano wcześniej pomoc w formie zaliczkowej. Jednakże, jak wynika z zeznań powoda nie ukończył on budowy również do roku 1998, kiedy wyzbył się własności nieruchomości, na której budował dom jednorodzinny, przenosząc własność nieruchomości w drodze umowy darowizny na rzecz swojej córki. Powód do tego czasu nie zwolnił też zajmowanej kwatery. Zgodnie z ustaleniami Sądu Okręgowego, powód opuścił zajmowany lokal dopiero wskutek uwzględnienia przez sąd wytoczonego przeciwko niemu w roku 2010 powództwa o eksmisję. Jak wynika z pisma na karcie 68, lokal został wydany przez powoda w dniu 31 maja 2011 r. Z zeznań powoda wynika, że ostatecznie lokal zdał w maju 2012 i od tego czasu mieszka z rodziną w domu przy ul. (...). W swych zeznaniach powód sam przyznaje, że w maju 1989 r. składał wniosek o przyznanie mu drugiej części pomocy, jednak odmówiono mu wypłaty drugiej części zaliczki uzależniając jej wypłacenie do zdania kwatery, którą zajmował. Okoliczność ta nie może jednak obciążać pozwanej, skoro pozwany wbrew obowiązкови, nie opuścił kwatery (niezależnie od przyczyn).

Uwzględniając powyższe, nie można zgodzić się z powodem, że stan faktyczny i prawny w sprawie został w sposób całkowity ukształtowany pod rządami przepisów obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1996 r. i art. 41 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (w brzmieniu pierwotnym) nie znajdzie w sprawie zastosowania. Należy też stwierdzić, że wykładnia pojęcia „skorzystania z udzielonej pomocy” dokonana w powołanej przez powoda sprawie o sygn. akt III RN 55/98 jest wiążąca jedynie na gruncie tej sprawy.

Nie zachodzi natomiast wskazywane naruszenie art. 21 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w brzmieniu obowiązującym od dnia 10 lipca 2010 r. Sąd Okręgowy nie powołał tego przepisu, jako podstawy rozstrzygnięcia, lecz jedynie wskazał, że wprowadzenie tego przepisu potwierdza stanowisko sądu w kwestii wykładni i zastosowania analizowanych przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku orzekając o kosztach postępowania zgodnie z treścią przepisu art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013 r., poz. 490). Na koszty te składają się koszty zastępstwa procesowego strony wygrywającej apelację.

Piotr Górecki Małgorzata Gulczyńska Jan Futro